

Дем'янишин В. Г.

Тернопільський державний економічний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОХОДІВ БЮДЖЕТІВ ТА ЇХНЬОГО РОЗПОДІЛУ МІЖ ЛАНКАМИ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ

Розглянуто сутність доходів бюджетів, їхню роль у розподілі і перерозподілі валового внутрішнього продукту; розкриті підходи до класифікації доходів та їхнього розподілу між окремими видами бюджетів.

The role of budget revenues in distribution and redistribution of gross domestic product are researched. Approaches towards the classification of revenues and their distribution between separate kinds of budgets are substantiated.

Соціально-економічний розвиток суспільства в умовах ринкових перетворень потребує перегляду функцій і ролі держави, зміцнення її фінансової основи, реформування бюджетної системи. Обравши курс на євроінтеграцію, Україна зобов'язана дотримуватися світових стандартів стосовно забезпечення фінансової стабільності, високого рівня економічної активності та соціальних стандартів, збалансованого розвитку відповідно до цивілізованих правил.

Сьогоднішні реалії свідчать про необхідність радикальних змін у державі, які б сприяли досягненню поставлених цілей. Ці зміни, у першу чергу, пов'язані із значним підвищенням якості виконання державою своїх функцій та конституційних повноважень. В умовах товарно-грошових відносин відповідну якість можна досягнути за умови наявності міцної, надійної фінансової основи, визначальну базу якої складають доходи бюджетів.

Питання формування дохідної частини бюджетів у всіх країнах на кожному етапі їхнього розвитку були у центрі уваги керівників держав та урядів, вчених і практиків. Сьогодні немає жодної країни світу, де б не вирішувалися щоденно проблеми наповнення бюджетів. Однак гострота цих проблем у різних країн є не однаковою. Для України як молодой незалежної держави проблеми доходів бюджетів частково успадковані з минулого, частково набуті за останнє десятиріччя через об'єктивні та суб'єктивні причини.

У сучасній вітчизняній економічній літературі питання формування доходів бюджетів та їхнього розподілу між ланками бюджетної системи розглядаються з різних позицій. Дослідженню цих

питань присвячені науковій дослідженню таких відомих вчених, як М. Я. Азаров, В. Л. Андрущенко, В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик, Й. М. Бескид, М. Д. Білик, О. Д. Василик, І. І. Д'яконова, В. П. Завгородний, В. Б. Захожай, М. І. Карлін, О. П. Кириленко, В. І. Кравченко, А. І. Крисоватий, І. О. Луніна, П. В. Мельник, Ц. Г. Огонь, В. М. Опарін, О. Р. Романенко, А. М. Соколовська, В. М. Сугорміна, В. М. Федосов, І. Я. Чугунов, Л. М. Шабліста, С. І. Юрій та інших. Окремі аспекти проблеми висвітлені у періодичній літературі. Не зважаючи на великий перелік науковців і практиків, які досліджують дані питання, діюча система мобілізації доходів бюджетів в Україні продовжує бути недосконалою, а проблеми, пов'язані з формуванням доходів бюджетів, продовжують нагромаджуватися та ускладнюватися. Наявність таких проблем обумовили вибір теми дослідження та його актуальність.

Метою статті є оцінка теоретичних, методологічних і практичних підходів до формування доходів бюджетів та засад їхнього розподілу між окремими ланками бюджетної системи, а також визначення найважливіших напрямів їхнього удосконалення в умовах ринкових трансформацій.

Ознайомлення із законодавчою та нормативною базою, а також з теоретичними узагальненнями вітчизняних економістів ми прийшли до висновку, що у науковій літературі відсутні єдині підходи до трактування сутності доходів бюджетів, теоретичні положення у багатьох випадках не стикуються з практикою, що негативно відображається на ефективності функціонування бюджетної системи. Більшість науковців зосереджують свою увагу на прагматичних питаннях наповнення бюджетів, не вдаючись до глибокого дослідження їхньої сутності, принципів, класифікаційних ознак, у наслідок чого неможливо дати якісну оцінку сформованій у державі системі доходів, виявити суттєві відхилення її чинної моделі від оптимальної. Адже тільки за допомогою теорії можна сформулювати таку оптимальну модель, яка здатна бути орієнтиром для побудови практичної моделі.

Так, наприклад, у Бюджетному кодексі України зазначено, „доходи бюджету – усі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротні основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, дарунки, гранти)” [1, 6]. Одночасно надходження до бюджету трактуються як „... доходи бюджету та кошти, залучені в результаті взяття боргових зобов'язань органами державної влади Автономної Республіки Крим або органами місцевого самоврядування” [1, 7]. На нашу думку, у законо-

давчому акті давати визначення доходів як надходжень і надходжень як доходів некоректно.

Досить прагматичне визначення доходів державного бюджету дає М. І. Карлін, зокрема як „... сукупність грошових надходжень до централізованого фонду фінансових ресурсів держави, що використовуються нею для виконання її основних завдань і функцій” [3, 28]. У ньому акцентується увага на зовнішній формі доходів бюджету, однак вираз „централізований фонд фінансових ресурсів держави” доцільно було б замінити на „централізований фонд грошових коштів держави”, оскільки це різні поняття.

Ю. В. Пасічник під доходами державного бюджету розуміє частину централізованих фінансових ресурсів держави, які врегульовані відповідними нормативними актами і необхідні для виконання її функцій [6, 355]. Одночасно під доходами місцевих бюджетів він вважає „... сферу економічних відносин суспільства, яка пов'язана з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів регіонального рівня і використовується місцевими органами влади для забезпечення поточних і перспективних завдань розвитку регіону” [6, 360]. У цих визначеннях доходи бюджетів тісно пов'язані з фінансовими ресурсами і функціями держави, що є правильним. Однак, на нашу думку, у наведених трактуваннях є великі розбіжності, які формують у читача не зовсім чітку уяву про доходи бюджетів як комплексне поняття.

О. Д. Василик вважає, що „сукупність усіх видів доходів бюджетів, що формуються різними методами, їх взаємопов'язане застосування становлять систему доходів бюджетів” [2, 64]. Доходи бюджетів він розглядає, з одного боку, як результат розподілу вартості ВВП між різними учасниками відтворювального процесу, а з другого – як об'єкт подальшого розподілу сконцентрованої у руках держави вартості, що, на нашу думку, є обгрунтованим.

Ц. Г. Огонь розглядає доходи бюджетів як цілісну єдину систему специфічних фінансових відносин, які функціонують в умовах розподілу і перерозподілу ВВП з метою формування державних фінансових ресурсів і здійснення видатків на виконання конституційних повноважень [5, 158]. Він зазначає: „Функціонально призначення доходів треба розглядати у контексті формування, розподілу та використання фінансових ресурсів і функціонування відповідних відносин на усіх стадіях суспільного відтворення у процесі виконання зобов'язань держави. При цьому сутність і роль доходів бюджету можна оцінити, розглядаючи мобілізацію, розподіл, використання та відтворення державних фінансових ре-

курсів як єдиний, перозривний суспільно-економічний процес – формування доходів бюджету” [6, 21]. Враховуючи ці позиції Ц. Г. Огонь запропонував для розгляду філософію фінансової стабільності за формою: „зобов'язання – доходи – суспільні блага – видатки” як вихідну основу у побудові стратегії збалансованого розвитку зобов'язань і доходів бюджетів [6, 23], що, на нашу думку, заслуговує уваги.

О. Р. Романенко під доходами бюджету вважає економічну категорію, котра виражає „... економічні відносини, які виникають у державі з юридичними і фізичними особами в процесі формування бюджетного фонду країни” [7, 164]. Вона стверджує, що формою прояву цієї категорії служать різні види платежів підприємств, організацій і населення у бюджет, а їх матеріальним втіленням – грошові кошти, які мобілізуються до бюджету. Унаслідок аналізу О. Р. Романенко робить висновок, що „... доходами бюджету є ті грошові кошти, що надходять у розпорядження держави на безвідплатній і безповоротній основі у відповідності із діючим бюджетним і податковим законодавством” [7, 165]. На нашу думку, такі підходи мають право на існування, оскільки вони дають можливість глибше дослідити внутрішній зміст та зовнішню форму доходів бюджетів як унікального, складного економічного явища.

На розподільчому характері доходів бюджетів акцептують свою увагу й інші вітчизняні економісти, що ми вважаємо обґрунтованим.

Наші дослідження сутності бюджетів базуються на базі розподільчих і перерозподільчих процесів. Ми пропонуємо зміст доходів бюджетів розглядати з використанням тих же підходів, що й зміст державного бюджету. Як об'єктивна економічна категорія державний бюджет відображає такі економічні (грошові) відносини, які пов'язані з розподілом і перерозподілом ВВП з метою формування та використання централізованого фонду грошових коштів держави.

Отже, бюджетні відносини охоплюють з одного боку – процес формування централізованого фонду грошових коштів держави, а з іншого – процес використання коштів цього фонду. У першому випадку – бюджетні відносини виступають у вигляді доходів, а у другому – у вигляді видатків.

Таким чином, під доходами бюджетів ми вважаємо об'єктивне економічне явище, яке пов'язане із сукупністю економічних відносин з приводу розподілу і перерозподілу ВВП із метою формування централізованого фонду грошових коштів держави. За своєю сутністю доходи бюджетів, з одного боку є результатом розподільчих процесів, а з іншого – об'єктом дальшого розподілу коштів цен-

тралізованого грошового фонду на окремі цільові фонди відповідно до функцій держави. Отже обсяг доходів бюджету безпосередньо залежить від обсягу функцій та повноважень держави в особі органів державної влади, державного управління та місцевого самоврядування, визначених Конституцією та законами України.

Будучи об'єктивним економічним поняттям, за відповідних умов доходи набувають матеріального вираження. Так, якщо державний бюджет розглядати за змістом як централізований фонд грошових коштів держави, тоді доходи бюджету за змістом будуть виступати у вигляді конкретного обсягу бюджетних коштів, нагромадженому у загальному та спеціальному фондах. Розглядаючи державний бюджет за формою як основний фінансовий план держави, доходи бюджету набувають конкретних видів та обсягів за кожним видом і відображаються відповідно у дохідній частині цього плану. Тому за формою доходами бюджетів ми вважаємо суму бюджетних коштів, мобілізовану державою у вигляді податкових і неподаткових надходжень, доходів від операцій з капіталом, цільових фондів та міжбюджетних трансфертів в обсягах, необхідних їй для виконання своїх конституційних повноважень і функцій.

При дослідженні бюджету за його організаційною побудовою, на нашу думку, доходи бюджетів виступають у якості власних, закріплених, регулюючих доходів і міжбюджетних трансфертів. У правовому відношенні процес формування доходів регулюється чинними законами і нормативними актами. Саме завдяки законодавчому і нормативному забезпеченню доходи бюджетів із невидимих економічних відносин перетворюються у конкретні форми і види, а саме: податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, цільові фонди, міжбюджетні трансферти.

Форми і методи мобілізації грошових коштів до бюджетів залежать від умов і методів господарювання, завдань, які вирішує суспільство на конкретному етапі свого розвитку, стану економіки, величини валового внутрішнього продукту.

Рационально побудована система доходів бюджетів, на нашу думку, повинна розв'язувати три найважливіші взаємопов'язані завдання: фіскальні, регулюючі та стимулюючі. У зв'язку з цим ми вважаємо, що процес формування дохідної частини бюджетів має базуватись на таких наукових принципах: політичного підходу та політичної доцільності; соціальної справедливості; рівнонапруженості; економічної ефективності; поєднання гнучкості і стабільності; демократичності; обов'язковості; відповідності доходів обсягам функцій та конституційних повноважень держави; поділу доходів

на податкові, неподаткові, доходи від операцій з капіталом, цільові фонди, міжбюджетні трансферти; поділу доходів на власні, закріплені і регулюючі; єдності; повноти; реальності; наукової обґрунтованості; планомірності; системності; гласності; матеріальної зацікавленості; матеріальної відповідальності; бюджетного контролю.

Залежно від призначення доходи бюджетів класифікуються за різними ознаками. У вітчизняній економічній літературі немає єдиного підходу до такої класифікації. Тому, на нашу думку, можна прийняти за основу наші підходи до класифікації доходів за такими критеріями: за змістом – доходи загального фонду і доходи спеціального фонду бюджету; за групами і видами: податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, цільові фонди, міжбюджетні трансферти; за відношенням до бюджетної системи: доходи, які поступають у державний бюджет, доходи, які поступають у місцеві бюджети, змішані доходи, надходження до державних цільових фондів; за значенням: державні і місцеві доходи; за організаційною побудовою та результатами розподілу між ланками бюджетної системи: власні, закріплені, регулюючі; за повнотою зарахування до бюджетів: доходи, які зараховуються повністю і доходи, які зараховуються частково; за методами залучення: доходи, які залучаються податковим, неподатковим методами та методом міжбюджетних трансфертів; за джерелами: доходи, джерелами яких є ціна, собівартість, прибуток, дохід; за періодичністю зарахування: систематичні, разові доходи; за об'єктом справляння: доходи, об'єктом справляння яких є додана вартість, доходи, прибуток, майно, земля, природні ресурси, послуги тощо; за суб'єктами справляння: доходи від юридичних осіб, доходи від фізичних осіб; залежно від громадянства суб'єктів: доходи які сплачуються резидентами і нерезидентами. Така класифікація, на нашу думку, дає можливість систематизувати дохідну базу бюджетів та її упорядкувати.

З метою збалансування бюджетів та забезпечення принципу самостійності кожної ланки бюджетної системи усі доходи розмежовуються між відповідними видами бюджетів. У процесі такого розмежування доходів мають вирішуватися наступні завдання:

- забезпечення збалансованості кожного бюджету;
- забезпечення рівномірності надходжень коштів протягом бюджетного року до усіх бюджетів.

Як уже зазначалось, в організаційному плані та за результатами розподілу між ланками бюджетної системи всі доходи бюджету як у теоретичному, та й у практичному відношенні діляться на

власні, закріплені і регулюючі. В основі такого розмежування мають бути покладені такі основні принципи:

– територіальний. Його сутність полягає у тому, на чий адміністративній території знаходиться платник, у той бюджет будуть спрямовуватися доходи;

– відомчий. Цей принцип означає зарахування у відповідний бюджет надходжень від суб'єктів відносин за рівнем підпорядкованості;

– значимості. Його суть полягає у тому, що зарахування доходів здійснюється у той бюджет, якого значення даний платіж і хто його установив.

У сучасній економічній літературі немає єдиних підходів щодо трактування власних, закріплених і регулюючих доходів.

На нашу думку, власними доходами бюджетів є такі доходи, які відповідно до чинного законодавства належать тим чи іншим бюджетам. Так, наприклад, загальнодержавні податки, обов'язкові платежі, неподаткові та інші доходи державного значення є власними доходами Державного бюджету України. Власними доходами місцевих бюджетів можна вважати місцеві податки і збори та неподаткові надходження місцевого значення. Ми не погоджуємося з тим, що доходи, які не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів відповідно до Бюджетного кодексу України, є власними доходами місцевих бюджетів, оскільки серед них є й державні податки, які за своєю сутністю аж ніяк не можуть бути місцевими.

Закріпленими доходами ми вважаємо такі доходи, які, будучи власними доходами бюджетів вищого рівня, у законодавчому порядку повністю або частково закріплюються за певними бюджетами нижчого рівня. Таке закріплення може бути як постійним, так й тимчасовим.

Під регулюючими доходами ми розуміємо такі доходи, які є власними чи закріпленими доходами бюджетів вищого рівня і частково передаються бюджетам нижчого рівня для їхнього збалансування у вигляді процентних відрахувань.

Відповідно до завдань та принципів розмежувань доходів між ланками бюджетної системи, чинним податковим законодавством, Бюджетним кодексом України, та щорічними законами про Державний бюджет України установлений діючий порядок розподілу доходів між окремими бюджетами, який застосовується у бюджетному процесі кожного року.

Як свідчать статистичні дані, роль доходів бюджетів у суспільстві є суттєвою. У даний час біля 30 відсотків ВВП країни розподіляється за допомогою доходів бюджетів усіх рівнів. Цей показник коливається від 28,9 відсотків у 2000 році до 26,5 відсотка у 2004 році. Вагомою залишається частка доходів Державного бюджету України у розподілі ВВП, яка зберігається на рівні 20 відсотків і коливається від 21,3 відсотка у 2000 році до 19,5 відсотків у 2001 році. Відповідно частка місцевих бюджетів знаходиться у межах 10,8 відсотках (2000 рік) – 12,6 відсотка (2003 рік) [8].

Динаміку і структуру доходів зведеного бюджету України можна прослідкувати на основі даних таблиці 1.

Результати аналізу наведених даних свідчать про швидкі темпи зростання доходів бюджетів, зокрема у 2004 році порівняно з 1999 роком у 1,8 разів. Стабільними темпами проходить збільшення податкових і неподаткових надходжень. Досить високою у доходах бюджетів залишається частка податкових надходжень (69,1 відсотка), хоч з 2002 року спостерігається тенденція до її зниження при одночасному зростанні неподаткових надходжень. У доходах Державного бюджету України частка податкових надходжень дещо нижча (65,2 відсотка), а неподаткових надходжень – вища (32,6 відсотка). У місцевих бюджетах – навпаки, податкові надходження перевищують 80 відсотків, а неподаткові – не досягають 10 відсотків.

Негативною, на нашу думку, є тенденція до швидкого зростання офіційних трансферів у доходах місцевих бюджетів як у абсолютних показниках, так й у відносних. Так, з 1999 до 2004 року обсяг трансферів зріс у 5,6 разів (з 3,0 до 16,8 млрд. грн.), а їхня частка у доходах – у 2,3 рази (з 18,6 до 42,4 відсотка). Це свідчить про поступову втрату самостійності місцевих бюджетів і їхнього зростання залежності від державного бюджету [8, 9, 10].

Аналізуючи статистичні дані можемо спостерігати цікаві тенденції щодо динаміки середнього рівня доходів місцевих бюджетів України у розрахунку на одну особу наявного населення (без міжбюджетних трансферів). Якщо цей показник по Україні має тенденцію до зростання й у 2004 році сягнув в 480,2 грн., то тільки АРК, міста Київ і Севастополь і 5 областей перевищили цей показник. В інших областях він нижчий за загальнодержавний, а у 8 областях – знизився, що свідчить про неефективну діючу модель формування доходів бюджетів [8, 9, 10].

Таблиця 1.
Динаміка доходів зведеного бюджету України
за 1999 – 2004 рр. [8, 9, 10]

№	Групи доходів	Роки					Відхилення у 2004 р. порівняно з:			
		1999	2000	2001	2002	2003	2004	1999	2000	2003
1.	Податкові надходження	25,1	31,3	36,7	45,4	54,3	63,2	+38,1	+31,9	+8,9
	- у млрд. грн. - у %	76,4	63,8	66,9	73,2	72,1	69,1	-7,3	+5,3	-3,0
2.	Неподаткові надходження	3,4	12,7	16,4	14,7	18,3	24,6	+21,2	+8,5	+6,3
	- у млрд. грн. - у %	10,3	25,8	29,9	23,7	24,3	26,9	+16,6	+1,1	+2,6
3.	Доходи від операцій з капіталом									
	- у млрд. грн. - у %	0,4 1,3	0,1 0,1	0,5 0,8	1,1 1,8	1,8 2,4	2,5 2,7	+2,1 +1,4	+2,4 +2,6	+0,7 +0,3
4.	Офіційні трансферти від міжнародних організацій									
	- у млрд. грн. - у %	0,1 -	- -	0,2 0,4	0,3 0,5	0,2 0,3	0,4 0,4	+0,3 +0,4	+0,4 +0,4	+0,2 +0,1
5.	Цільові фонди									
	- у млрд. грн. - у %	3,9 11,9	5,0 10,3	1,1 2,0	0,5 0,8	0,7 0,9	0,8 0,9	-3,1 -1,0	-4,2 -9,4	+0,1 -
	Усього доходів	32,9	49,1	54,9	62,0	75,3	91,5	58,6	42,4	16,2

Робота над проектом Податкового кодексу України виявила значні розбіжності у стратегічних підходах вчених і практиків до формування національної системи оподаткування та визначення її ролі у вітчизняній моделі наповнення доходної частини бюджетів. На нашу думку, така модель мала б бути складовою фінансовою, а у її складі – бюджетної стратегії держави і повинна враховувати наступне:

- обсяги доходів усіх бюджетів (державного, регіональних і місцевих) мають відповідати потребі органів державної влади, державного управління і місцевого самоврядування у такій величині бюджетних ресурсів, яка давала б їм можливість повноцінно виконувати свої функції;

- абсолютна більшість (не менше 90 відсотків) доходів регіональних і місцевих бюджетів повинні формуватись за рахунок власних і закріплених доходів. Частка міжбюджетних трансфертів при цьому не повинна перевищувати 10 відсотків;

- процес наповнення доходів усіх бюджетів повинен здійснюватися на стабільній економічній та законодавчій базі;

- сплата податків, обов'язкових і необов'язкових платежів не повинна негативно відображатися на соціально – економічних процесах у державі та регіонах;

– процес формування дохідної бази всіх бюджетів має базуватися на наукових принципах.

Відповідно до вищезазначеного, на нашу думку, державі бажано дотримуватись наступних стратегічних підходів при розробці вітчизняної моделі наповнення дохідної частини бюджетів.

1. Найперше, державі доцільно визначитися на перспективу яку функції вона буде брати на себе і яку частку валового внутрішнього продукту для цього їй потрібно буде централізувати. Розрахунок такого співвідношення мав би враховувати оптимальні пропорції, які б максимально задовольняли інтереси виробників та інтереси держави. Такі пропорції доцільно визначати на тривалу перспективу з урахуванням бюджетної стратегії держави, вносячи при необхідності до них несуттєві корективи.

2. Визначившись з часткою валового внутрішнього продукту, яку потрібно централізувати для виконання своїх функцій, держава мала б спрогнозувати, який обсяг з цієї частки доцільно централізувати податковим методом, а який – неподатковим.

3. Встановивши величину податкових надходжень, які необхідно мобілізувати до бюджету, державі доцільно визначитися концептуально з таких питань:

– якою має бути форма взаємовідносин між платниками податків та державою переважаюча (пряме і непряме оподаткування) і у яких пропорціях;

– якими мають бути співвідношення між суб'єктами оподаткування, а саме, хто має платити більше податків, а хто – менше і у яких пропорціях: багаті, середні, бідні; юридичні особи, фізичні особи;

– яким має бути співвідношення між об'єктами оподаткування (виробництвом, споживанням, доходами, прибутком, майном, капіталом, землею, ресурсами тощо);

– яким має бути співвідношення між державними і місцевими податками.

Після цього можна формувати національну систему оподаткування, визначившись з принципами її побудови та дотримуючись цих принципів.

4. Встановити конкретний перелік неподаткових надходжень, розробити дієвий механізм їхньої мобілізації до бюджетів усіх рівнів. Частку цих надходжень доцільно значно збільшити за рахунок надходжень від державної власності, державного майна та надання окремих послуг державними суб'єктами.

5. Розробити дієвий механізм взаємовідносин між державним, регіональними і місцевими бюджетами, який би відповідав ринковим умовам господарювання і не був би знаряддям „зрівнялівки”.

6. З урахуванням суттєвого впливу на ефективність функціонування системи формування доходів бюджетів суб'єктивного чинника, державі вкрай необхідно розробити і реалізувати заходи деонтологічного характеру. У цьому контексті система фінансової освітньої, наукової і практичної діяльності має бути спрямованою на формування високих моральних, етичних та професійних якостей фінансистів, які обслуговують наповнення дохідної частини бюджетів, причому процес такого формування повинен бути безперервним та ефективним. Важливим напрямом діяльності у цьому напрямі вважаємо координацію та синхронізацію роботи органів державної влади, державного управління, місцевого самоврядування, фінансового апарату держави, включаючи фінансові, податкові, казначейські та контрольно-ревізійні органи, на всіх етапах мобілізації доходів до бюджетів усіх рівнів.

На нашу думку, такі стратегічні підходи держави дали б можливість розробити ефективну вітчизняну модель наповнення дохідної частини бюджетів, яку можна було б урахувати при розробці проекту Податкового кодексу України та фінансової стратегії держави.

Таким чином, у результаті дослідження ми прийшли до висновків, що основними напрямками удосконалення системи формування доходів бюджетів у сучасних умовах можна вважати наступні:

- розробку вітчизняної моделі системи формування доходів бюджетів з урахуванням об'єктивних економічних законів і закономірностей розвитку суспільства, інших об'єктивних та суб'єктивних чинників, а також завдань, визначених фінансовою (а у її складі бюджетною) стратегією;

- розробку ефективної законодавчої та нормативної бази стратегічного і тактичного характеру, яка справляла б тільки позитивний вплив на наповнення дохідної частини усіх бюджетів;

- процес формування доходів бюджетів повинен пов'язуватися як із фіскальними, так і регулюючими завданнями, включаючи всі складові виробництва, розподілу, обміну й споживання;

- цілеспрямоване та ефективне формування морально-етичних та професійних якостей усіх учасників розподільчих відносин, пов'язаних з наповненням дохідної частини бюджетів, а також належного рівня фінансової культури та етики підприємництва;

- чітке розмежування функцій та повноважень, взаємоузгодження роботи органів державної влади, державного управління, місцевого самоврядування, координація діяльності фінансових, казначейських, податкових та контрольно-ревізійних органів у процесі мобілізації доходів до бюджетів усіх рівнів.

Література

1. Бюджетний кодекс України. – Вінниця: Книга – Вега, 2004. – С. 108.
2. Василик О. Д., Павлюк К. В. Бюджетна система України: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 544с.
3. Державні фінанси в транзитивній економіці: Навчальний посібник / Карлін М. І., Горбач Л. М., Новосад Л. Я. та ін. За заг. ред. д. е. н., проф. Карліна М. І. – К.: Кондор, 2003. – 220с.
4. Огонь Ц. Г. Доходи бюджету України: теорія і практика: Монографія. – К.: Київ. нац. торг. – економ. ун-т, 2003. – 580с.
5. Огонь Ц. Г. Доходи бюджету як домінанта фінансової стабільності держави // Фінанси України. – 2005. – №6. – С. 19-27.
6. Пасічник Ю. Б. Бюджетна система України та зарубіжних країн: Навч. посіб. – К.: Знання – Прес, 2002. – 495 с.
7. Романенко О. Р. Фінанси: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
8. Бюджет України за 2000 рік. Статистичний збірник. – К.: Міністерство фінансів України. 2001 / <http://www.minfin.gov.ua>.
9. Бюджет України за 2002 рік. Статистичний збірник. – К.: Міністерство фінансів України. 2003 / <http://www.minfin.gov.ua>.
10. Бюджет України за 2004 рік. Статистичний збірник. – К.: Міністерство фінансів України. 2005 / <http://www.minfin.gov.ua>.